

#OdkrywamyPodlaskieGminy - Knyszyn

Na facebookowym profilu Województwa Podlaskiego trwa akcja #OdkrywamyPodlaskieGminy. Co tydzień przedstawiamy jedną z gmin. Tym razem zapraszamy do gminy Knyszyn.

Gmina Knyszyn znajduje się w centralnej części województwa podlaskiego w obrębie powiatu monieckiego. Jej obszar zajmuje powierzchnię **127,7 km kw.**

Graniczy z pięcioma gminami: od wschodu z gminą Czarna Białostocka, od południowego wschodu z gminą Dobrzyniewo Duże, od południowego zachodu z gminą Krypno, od północnego zachodu z gminą Mońki oraz od północnego wschodu z gminą Jasionówka.

Pierwsze osadnictwo na ziemiach należących obecnie do gminy Knyszyn pochodzi sprzed 10 tys. lat. Największy rozwój osadnictwa w czasach prehistorycznych nastąpił około 3000 lat temu. Świadczy o tym odkryta w ostatnich latach kopalnia krzemienia w okolicach Nowin Kasjerskich.

W okresie późnego średniowiecza w XIV wieku ziemia knyszyńska leżała na pograniczu Księstwa Mazowieckiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego wzdłuż rzeki Brzozówki i Czarnej. **Po zawarciu pierwszej unii między Królestwem Polskim a Litwą ziemie te znalazły się pod panowaniem litewskim.** Dopiero po utworzeniu w wyniku unii lubelskiej w 1569 roku Rzeczypospolitej Obojga Narodów Knyszyn stał się częścią Korony.

Okres panowania króla Zygmunta Augusta przyniósł miastu rozwój poprzez jego rozbudowę. **W 1568 roku Knyszyn otrzymał prawa miejskie.** W mieście powstał ratusz, łaźnie, budynek wagi, wybrukowane ulice. Miasto może się również poszczycić odwiedzinami ostatniego polskiego władcy z dynastii Jagiellonów. Król gościł w Knyszynie 19 razy przez około 500 dni w latach 1533-1572. Wypoczywał tam oraz władał państwem polsko-litewskim. **Podpisał wiele dokumentów m.in. pierwszą w Polsce Ustawę Morską i Leśną.** Król Zygmunt August zmarł w Knyszynie 7 lipca 1572 roku.

1572 roku. Pomnik monarchny poświęcony jego pamięci znajduje się obecnie na rynku miejskim.

Po upadku państwa polsko-litewskiego na skutek III rozbioru Polski Knyszyn znalazł się pod pruskim panowaniem. Natomiast po zawarciu traktatu w Tylży między Cesarstwem Francuskim a Cesarstwem Rosyjskim ziemia knyszyńska trafiła w granicę carskiej Rosji. W tym czasie napłynęło do miasta wielu Niemców i Żydów, rozwinął się handel i przemysł włókienniczy po wprowadzeniu granicy celnej na Narwi. Okres ten był tragiczny dla polskiej ludności zamieszkującej te tereny. Wiązały się z tym liczne prześladowania, ucisk polityczny oraz rusyfikacja. Dlatego mieszkańcy ziemi knyszyńskiej brali udział w powstaniach narodowowyzwoleńczych.

Okres I wojny światowej przyniósł Knyszynowi olbrzymich zniszczeń, które stanowiły 25 proc. miasta. W odrodzonej Polsce miasta stało się częścią województwa białostockiego. W latach 1939 - 1941 Knyszyn był okupowany przez wojska sowieckie. Rosjanie zniszczyli zabudowania folwarczne, zdewastowany ogród dworski i wycięli drzewostan. Po 1941 roku Niemcy założyli w Knyszynie karny obóz pracy. 2 listopada 1942 r. knyszyńscy Żydzi zostali wywiezieni do obozu zagłady w Treblince a wielu z nich zostało zabitych tego dnia w Knyszynie. W czasie II wojny światowej mieszkańcy ziemi knyszyńskiej walczyli na wielu frontach.

Do głównych walorów przyrodniczych gminy Knyszyn **należy Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej**. Na jego obszarze leżą wsie: Nowiny Kasjerskie, Nowiny Zdroje, kol. Mierestki, Jeleń, Stoczek, Wodziłówka, i Poniklica, które mogą spełniać funkcje letniskowe i agroturystyczne. Park Krajobrazowy stanowi zasób świeżej i zdrowej natury.

Przez Knyszyn przebiegają dwa piesze szlaki turystyczne: niebieski - "Królowej Bony" i żółty - "Dawnego Pogranicza" oraz szlak rowerowy prowadzący dookoła gminy Knyszyn, prezentujący jej najatrakcyjniejsze miejsca.

Park Krajobrazowy został założony w 1988 roku. Zajmuje powierzchnię 73 094 hektarów, a wraz ze strefą ochronną 125 349 hektarów. Park nosi imię prof. Witolda Sławińskiego, badacza Puszczy Knyszyńskiej. **Celem parku jest ochrona terenów leśnych i dolin rzecznych** wyróżniających się wysokim stopniem naturalności.

W Knyszynie, jako jednym z najstarszych polskich miast możemy dostrzec **zabytki wzniesione kilkaset lat temu**. Są to m.in. kościół parafialny z 1520 roku pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty, drewniany lamus plebański z 1818 roku, który służył do przechowywania sprzętów gospodarskich oraz żywności, zwłaszcza zboża, budynek szpitalny z 2 poł. XIX wieku, dom mieszkalny drewniany wzniesiony w 2 poł. XVII wieku, pozostałości parku dworskiego z XVI wieku, cmentarz żydowski z XVIII w. położony na groblach sadzawek królewskich pochodzących z XVI w. oraz manufaktura tkacka.

Na uwagę zasługują również zabytki znajdujące się **we wsi Kalinówka Kościelna z okresu XVIII oraz XIX wieku**. Zaliczamy do nich kościół parafialny p.w. Św. Anny z 1776 roku, lamus z 1782 roku oraz ogrodzenie z bramą cmentarza grzebalnego z 1848 roku.

Cezary Rutkowski

fot.: Kamil Timoszuk

